

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ

Анотація. Розглянуто методика декомпозиційного аналізу ефективності банківського капіталу, проаналізовано ефективність функціонування банківської системи України за цією методикою і зроблено відповідні висновки щодо стану вітчизняної банківської системи та процесу її подальшої капіталізації.

Аннотация. Рассмотрена методика декомпозиционного анализа эффективности банковского капитала, проанализирована эффективность функционирования банковской системы Украины по этой методике и сделаны соответствующие выводы относительно состояния отечественной банковской системы и процесса ее дальнейшей капитализации.

Annotation. The article describes a method of decomposition analysis of the efficiency of bank capital, gives the analysis of the efficiency of Ukrainian banking system functioning according to this method and presents the corresponding conclusions about the state of domestic banking system and the process of its further capitalization.

Ключові слова: капітал, ефективність, прибутковість, декомпозиційний аналіз, факторний аналіз.

Вітчизняні банки поступово нарощують обсяги власного капіталу, тому планування перспектив розвитку капітальної бази розглядається як одне з основних завдань банківського менеджменту та управління капіталом банку. Необхідним стає визначення, наскільки ефективно використовується капітал і наскільки ефективно управління ним, бо сьогодні банки зіткнулись з проблемою капіталізації та неефективного управління ресурсами.

Дослідженню проблем формування й поповнення банківського капіталу присвячені праці багатьох провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, таких, як: Гальчинській А. Н., Кисельов В. В., Алексєнко М. Д., Коваленко М. А., Криклій О. А. [1], Лаврушин О. І., Сало І. В., А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, Сей Ж. Б.

Метою написання статті є вивчення теоретичних і практичних аспектів аналізу ефективності використання капіталу банку.

Ефективне управління капіталом банку забезпечує його фінансову стабільність та надійність. Достатня сума капіталу гарантує збереження коштів клієнтів та вкладників. Отже, для впровадження ефективної банківської діяльності необхідно ефективно використовувати не тільки залучені, а і власні ресурси.

В економічній літературі можна знайти різні підходи до аналізу ефективності використання капіталу, серед яких провідне місце займають математичні моделі, оскільки їх використання дозволяє дослідити залежності між факторними та результируючим ознаками. Для аналізу ефективності використання капіталу банками широкого розповсюдження набула методика декомпозиційного аналізу прибутковості власного капіталу (return on equity decomposition analysis).

Методика декомпозиційного аналізу досліджує залежність між показниками прибутковості і ризику банку та виявляє вплив окремих чинників на результати його діяльності.

Декомпозиційний аналіз прибутковості власного капіталу застосовується в більшості наукових досліджень банківської діяльності під різними назвами. Так, П. Роуз [2], називає цей підхід "аналізом структури показників прибутковості банку", Дж. Сінкі [3] – "моделлю ПНК (прибуток на капітал)". У роботах вітчизняних науковців можна зустріти такі визначення, як "факторний аналіз норми прибутку на капітал", "дюпонівська система фінансового аналізу".

Із зростанням ефективності діяльності банку зростають і його ризики. Використавши прийом розширення факторної моделі Дюпона, можна отримати залежність між прибутком і ризиком:

$$ROE = ROA \times A / K, \quad (1)$$

де ROE – прибутковість капіталу (K), ROA – прибутковість активів (A).

Таким чином, залежність між прибутком і ризиком описується моделлю:

$$ROE = ROA \times MK, \quad (2)$$

де MK – мультиплікатор капіталу.

Таким чином, отримана формула віддзеркалює взаємозв'язок прибутку зі співвідношенням власних та залучених коштів. Тобто, чим вищий прибуток, тим ризикованішою має бути структура банківського балансу за інших однакових умов. При зниженні ефективності роботи банку для отримання прибутку необхідно погодитись на більший ризик – збільшити відношення активів до капіталу.

На першому етапі аналізу відбувається збір інформації та формування репрезентативної вибірки.

Далі проводять поглиблений аналіз, розклавши прибутковість активів на показник чистої маржі прибутку та коефіцієнт дохідності (або використання) активів. Чиста маржа прибутку (NPM) є відношенням чистого прибутку до валових доходів банку. Коефіцієнт дохідності активів (EA) розраховується як відношення валових доходів до

сумарних активів банку. Тоді отримується залежність:

$$ROA = NPE \times EA, \quad (3)$$

або

$$ROA = NPM \times EA. \quad (4)$$

Підставивши (4) у формулу (2), можна отримати розширену модель:

$$ROE = NPM \times EA \times МК. \quad (5)$$

На завершальному етапі аналізують чинники, які вплинули на маржу прибутку та дохідність активів для виявлення причин неефективної роботи банку та пошуку резервів підвищення чистого прибутку.

Необхідно проаналізувати ефективність функціонування банківської системи України за допомогою методики декомпозиційного аналізу прибутковості капіталу.

Варто розглянути результати першого етапу аналізу для системи вітчизняних комерційних банків у цілому проаналізувавши основні показники, які характеризують ефективність діяльності банківських установ, використовуючи дані табл. 1 [4; 5].

Таблиця 1

Основні показники ефективної діяльності банків

Показники	Дата					
	01.01.07	01.01.08	01.01.09	01.01.10	01.01.11	01.01.12
Регулятивний капітал, млн грн	41 148	72 265	123 066	135 802	160 897	178 454
Адекватність регулятивного капіталу (H2), %	14,2	13,9	14,0	18,1	20,8	18,9
Доходи, млн грн	41 645	68 185	122 580	142 995	131 209	134 783
Витрати, млн грн	37 501	61 565	115 276	181 445	149 124	149 699
Результат діяльності, млн грн	4 144	6 620	7 304	-38 450	-13 027	-7708
Рентабельність активів, %	1,6	1,5	1,0	-4,4	-1,5	-0,76
Рентабельність капіталу, %	13,5	2,7	8,5	-32,5	-10,2	-5,27
Чиста процентна маржа, %	5,3	5,03	5,3	6,21	5,79	5,32
Чистий спред, %	5,76	5,31	5,18	5,29	4,84	4,51

Відповідно до табл. 1, характерним є поступове підвищення рівня капіталізації банківської системи, про що свідчить зростання обсягів регулятивного капіталу. Збільшення рівня капіталізації банківської системи пов'язано, перш за все, зі значним припливом іноземного капіталу. Зростання обсягів власного капіталу банків стало основою для поступового виходу з кризи та нормалізації функціонування більшості вітчизняних банківських установ.

Роблячи висновки про результати другого етапу декомпозиційного аналізу прибутковості банківського капіталу, можна вказати на загальне погіршення ефективності діяльності українських банків, оскільки показники прибутковості (рентабельності) капіталу і активів протягом 2007 – 2011 рр. знизилися (табл. 1). Мультиплікатор капіталу зменшився, хоча й не суттєво, але це й досі свідчить про високий рівень ризику для банківської системи (табл. 2).

На третьому етапі декомпозиційного аналізу необхідно дослідити вплив показників маржі прибутку, дохідності активів та мультиплікатору капіталу на загальну прибутковість капіталу. Для цього слід використати дані і розрахунки табл. 2 [4; 5].

Таблиця 2

Декомпозиційний аналіз прибутковості капіталу комерційних банків

Показники	Роки				Абсолютний приріст			
	2008	2009	2010	2011	2008 – 2009	2009 – 2010	2010 – 2011	2008 – 2011
Чиста процентна маржа, %	5,3	6,21	5,79	5,32	0,91	-0,42	-0,47	0,02
Дохідність активів, %	13,24	16,24	13,93	12,78	3,00	-2,31	-1,15	-0,46
Мультиплікатор капіталу	7,76	7,64	6,84	6,78	-0,12	-0,80	-0,06	-0,98
Прибутковість капіталу, %	5,45	7,70	5,52	4,61	2,26	-2,19	-0,91	-0,84

Наведені дані показують, що прибутковість капіталу знизилася протягом аналізованого періоду на 0,84 %. Для виявлення розміру впливу кожного фактору, який мав вплив на показник прибутковості капіталу банку, необхідно скористатися факторним аналізом (табл. 3).

Таблиця 3

Результати факторного аналізу прибутковості капіталу комерційних банків

Показник	Вплив на прибутковість капіталу	Зміна
Маржа прибутку	0,02	-
Дохідність активів	- 0,19	-
Мультиплікатор капіталу	- 0,67	-
Прибутковість капіталу	-	- 0,84

Тож проведені розрахунки показали, що найбільший вплив на прибутковість капіталу здійснив показник мультиплікатору капіталу банку.

Через нарощення капітальної бази та сукупних активів без забезпечення адекватного приросту прибутків відбулося зниження показників прибутковості капіталу та активів.

Останнім часом рівень капіталізації банків зростає, що є, безперечно, позитивним фактом, але зростання статутних фондів банків вищі, ніж інших складових нормативного капіталу.

В умовах фінансової кризи державне регулювання та управління банківською діяльністю має підвищувати стійкість та надійність функціонування банківської системи шляхом забезпечення достатньої капіталізації. Через нестійкий характер розвитку економіки, пов'язаний із високим ризиком втрати банківських доходів та високою інфляцією, яка, збільшуючи номінальну вартість активів і пасивів банку, водночас зменшує реальну вартість його капіталу, об'єктивно зумовлюють потребу реалізації заходів із збільшення рівня капіталізації.

Таким чином, незважаючи на динамічний розвиток банківської системи, рівень її інвестиційної активності, рентабельності та капіталізації залишається низьким. Недостатній рівень капіталізації загрожує стабільності банківської системи і не відповідає потребам економічного зростання. Тому важливим завданням державного регулювання та управління банківською діяльністю є підвищення стійкості та надійності функціонування банківської системи шляхом забезпечення достатньої капіталізації.

Напрями подальших досліджень полягають у глибшому вивченні питання сутності й ролі власного капіталу в забезпеченні достатньої капіталізації банків і банківської системи. Практично відсутні розробки щодо визначення внутрішньої здатності банків до підвищенні рівня капіталізації, не повною мірою дослідженими є питання застосування новітніх інструментів підтримання достатності власного капіталу та нарощення обсягів капіталізації, а отже, потребують подальшого дослідження.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посібн. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – 314 с. 2. Роуз Питер С. Банковский менеджмент : учебник / Питер Роуз ; пер. с англ. – 2-е изд. – М. : Дело, 1997. – 768 с. 3. Синки Джозеф Ф. Управление финансами в коммерческих банках : учебник / Синки Джозеф Ф. ; пер. с англ. под ред. Р. Я. Левити, Б. С. Пинскера. – М. : Catalaxy, 1994. – 773 с. 4. Аналітичний огляд банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.credit-rating.ua/img/st_img/AS/2012/22.08.2012/BSU_I_2012_ukr.pdf. 5. Аналітичний огляд банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_II%D0%86_kv_2012.pdf.